

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА**

II МЕДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Декан II медичного факультету
Олександр КОЗЛОВ**

ПРОГРАМА

**циклу вторинної лікарської спеціалізації
за спеціальністю «Психіатрія»**

(для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю)

Програма циклу вторинної лікарської спеціалізації за спеціальністю «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. 22 червня 2026 року.
– 28 стор.

Керівник програми:

САВІНА Майя Василівна, завідувач кафедри медичної психології II медичного факультету, доктор медичних наук, професор.

Розробники програми:

ШТРИГОЛЬ Діана Вячеславівна, доцент ЗВО кафедри медичної психології II медичного факультету, кандидат медичних наук, доцент;

МАТВІЄНКО Жанна Ігорівна, доцент ЗВО кафедри медичної психології II медичного факультету, кандидат медичних наук, доцент;

МАНГУБІ Вадим Олександрович, доцент ЗВО кафедри медичної психології II медичного факультету, кандидат медичних наук, доцент.

Програму циклу вторинної лікарської спеціалізації за спеціальністю «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії II медичного факультету, протокол № 11 від 15.06.2026 р.

Програму циклу вторинної лікарської спеціалізації за спеціальністю «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, розглянуто та затверджено на засіданні Вченої ради II медичного факультету, протокол № 12 від 17.06.2026 р.

Програму циклу вторинної лікарської спеціалізації за спеціальністю «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, розглянуто та затверджено на засіданні Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № ... від 26.06.2026 р.

Термін дії програми циклу вторинної лікарської спеціалізації за спеціальністю «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, – **5 років** з моменту затвердження Вченою радою Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

ПЕРЕДМОВА

Безперервний професійний розвиток працівників сфери охорони здоров'я (далі – **безперервний професійний розвиток, БПР**) – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей працівників сфери охорони здоров'я, що дає їм змогу підтримувати або підвищувати рівень професійної діяльності відповідно до потреб сфери охорони здоров'я.

Працівники сфери охорони здоров'я зобов'язані здійснювати БПР після:

- ✓ отримання документа про вищу освіту за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 225 «Медична психологія», 228 «Педіатрія» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та сертифікату лікаря-спеціаліста;
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальностями 223 «Медсестринство», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 227 «Терапія та реабілітація», 229 «Громадське здоров'я» галузі знань 22 «Охорона здоров'я»;
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та сертифікату фармацевта / провізора-спеціаліста;
- ✓ отримання документа про вищу освіту, проходження післядипломної спеціалізації та отримання сертифікату спеціаліста за спеціальностями згідно з номенклатурою спеціальностей, затвердженою Міністерством охорони здоров'я України (далі – МОЗ);
- ✓ отримання документу про вищу освіту за спеціальностями згідно з номенклатурою спеціальностей, затвердженою МОЗ;
- ✓ отримання документа про фахову передвищу освіту за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 223 «Медсестринство», 224 «Технології медичної діагностики та лікування», 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я».

Провайдером заходів БПР є **Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна** (далі – Університет), а безпосередню координацію роботи у сфері післядипломної медичної освіти та БПР працівників сфери охорони здоров'я на II медичному факультеті здійснює **Центр післядипломної медичної освіти** (далі – ЦПМО), який керується у своїй діяльності наступними **нормативно-правовими актами**:

- ✓ [Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я](#), затверджене постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я» від 14.07.2021 р. № 725;
- ✓ [Порядок проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ [Перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями» від 25.07.2023 р. № 1347;
- ✓ [Перелік циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112;
- ✓ [Порядком проведення атестації лікарів](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.08.2021 р. № 1752 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13.10.2021 р. за № 1338/36960;

- ✓ [Технічного регламенту роботи системи](#), затвердженого наказом Державної організації «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при Міністерстві охорони здоров'я України» від 08.06.2022 р. № 01-03/14 та погодженого листом Міністерства охорони здоров'я України від 07.06.2022 р. № 22-04/12786/2-22;
- ✓ [Випуску 78 «Охорона здоров'я» Довідника кваліфікаційних характеристик професій](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2002 р. № 117, та вимог [професійних стандартів](#) працівників сфери охорони здоров'я (за наявності);
- ✓ низкою інших нормативно-правових документів ([Закон України про освіту](#); [Закон України про вищу освіту](#); [Закон України про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення](#); [Основи законодавства України про охорону здоров'я](#); [Закон України про систему громадського здоров'я](#); Порядок підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу, затверджений [постановою Кабінету міністрів України від 21.11.2012 р. № 1115](#); Положення про навчально-тренувальний відділ (центр) підготовки з надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях, затверджене [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 02.03.2009 р. № 132](#); Стратегія людського розвитку, затверджена [Указом Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021](#) тощо);
- ✓ План освітніх заходів у сфері післядипломної медичної освіти та безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я, Статут, Положення про організацію освітнього процесу, Перелік платних освітніх та інших послуг, Стратегія розвитку, Правила внутрішнього розпорядку та інших регламентуючих документів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Цикли вторинної лікарської спеціалізації / стажування проводяться з метою присвоєння / підтвердження звання лікаря-спеціаліста за результатами атестації слухачів освітнього заходу на визначення рівня знань та практичних навичок. **Присвоєння звання лікаря-спеціаліста** відповідної лікарської спеціальності проводиться слухачу циклу спеціалізації, який вперше отримує цю спеціальність. **Підтвердження звання лікаря-спеціаліста** проводиться для лікарів, які вже мають цю лікарську спеціальність, але не працювали за нею більше 3-х років поспіль або з перервами. Цикли вторинної лікарської спеціалізації проводяться для відновлення права на професійну діяльність працівників сфери охорони здоров'я, які **своєчасно не пройшли атестацію або яким відмовлено в атестації** на присвоєння чи підтвердження професійної кваліфікації / рівня професійної кваліфікації за відповідною спеціальністю.

Лікарі, які своєчасно не пройшли атестацію на кваліфікаційну категорію, або яким відмовлено в атестації на присвоєння або підтвердження кваліфікаційної категорії, не можуть займатися лікарською діяльністю за цією спеціальністю без попереднього проходження **стажування**. Процедури направлення, зарахування, навчання та атестації лікарів, які проходять стажування, регламентовано Порядком проведення атестації лікарів, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18.08.2021 р. № 1752 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13.10.2021 р. за № 1338/36960.

Зарахування на цикли вторинної лікарської спеціалізації та стажування проводиться наказом по університету на підставі заяви особи, яка бажає навчатися на циклі спеціалізації / стажуванні. До зарахування особи, які бажають зарахуватися на цикл, мають надати повний перелік документів, укласти договір про надання платної освітньої послуги, заповнити **електронну особову картку слухача** (створюється фахівцями Центру на платформі Google), яка містить наступні дані:

- ✓ назва циклу;
- ✓ прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;
- ✓ найменування закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;

- ✓ відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;
- ✓ посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;
- ✓ науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

Тривалість циклів вторинної лікарської спеціалізації регламентується [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. № 1347. Для вступників на цикли вторинної лікарської спеціалізації, яким заплановано присвоєння звання лікаря-спеціаліста, для деяких циклів спеціалізації діють обмеження у розрізі наявної на час зарахування лікарської спеціальності, а для кожного циклу вторинної лікарської спеціалізації вище згаданим наказом регламентований можливий **контингент вступників**. **Тривалість стажування** встановлюється рішенням комісії з тестування, яке проводиться не пізніше ніж за 14 днів до початку стажування, при закладі вищої освіти та становить від 1 до 6 місяців.

Навчання на циклах вторинної лікарської спеціалізації / стажування проводиться **в очній, дистанційній та/або змішаній формі** за умови забезпечення опанування слухачами повного переліку теоретичних знань та практичних навичок, передбачених сертифікатною освітньою програмою, та передбачає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок.

Атестацію на визначення рівня знань та практичних навичок проводить **атестаційна комісія** у складі з трьох досвідчених науково-педагогічних працівників відповідної Каразінської школи післядипломної медичної освіти. **Склад комісії** затверджується на початку циклу наказом по університету. За результатами атестації лікар отримує **сертифікат**, форма якого затверджена додатком 2 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650.

За проходження циклів спеціалізації / стажування слухачам **нараховується 30 балів БПР за 1 місяць** навчання, але не більше мінімальної кількості балів, яка має бути підтверджена за річний період.

Не менше ніж за 5 днів до засідання атестаційної комісії слухач циклу вторинної лікарської спеціалізації / стажування подає комісії **наступні документи**:

- ✓ заява;
- ✓ атестаційний листок за формою, встановленою додатком 3 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ копії диплому, сертифікату (-ів) лікаря-спеціаліста, свідоцтва (-в) про присвоєння кваліфікаційної категорії.

Рішенням атестаційної комісії у разі достатнього рівню володіння теоретичними знаннями та практичними навичками за спеціальністю циклу / стажування лікарю **присвоюється або підтверджується** звання лікаря-спеціаліста. У разі недостатнього рівню підготовки, наявності такого рівню володіння сучасними методами профілактики, діагностики, лікування і реабілітації, що може призвести до погіршення стану пацієнта або його смерті, рішенням комісії лікарю **відмовляють у присвоєнні / підтвердженні** звання лікаря-спеціаліста (в такому разі у відповідь на запит лікар отримує довідку про те, що прослухав цикл спеціалізації / стажування, але не був атестований). **Протокол атестації** затверджується наказом по університету в 10-денний термін.

Цикли спеціалізації для професіоналів у галузі охорони здоров'я та для професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в системі охорони здоров'я, проводяться з метою **присвоєння або підтвердження звання спеціаліста.** Процедура провадження циклів регламентується [Порядком проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650, а перелік спеціальностей професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в сфері охорони здоров'я, тривалість циклів спеціалізації та вимоги до контингенту слухачів встановлюються [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112.

Зарахування на цикли спеціалізації / стажування проводиться наказом по університету. До зарахування **особи, які бажають зарахуватися на цикл / стажування, мають надати** повний перелік документів, укласти договір про надання платної освітньої послуги, заповнити **електронну особову картку слухача** (створюється фахівцями Центру на платформі Google), яка містить наступні дані:

- ✓ назва циклу;
- ✓ прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності), дату народження слухача;
- ✓ найменування закладу вищої освіти, рік його закінчення, спеціальність;
- ✓ відомості про диплом, дата та номер диплому, дата видачі;
- ✓ посада та місце працевлаштування, населений пункт, область;
- ✓ науковий ступінь, вчене звання (за наявності).

Навчання на циклах спеціалізації / стажуванні проводиться **в очній, дистанційній та/або змішаній формі** за умови забезпечення опанування слухачами повного переліку теоретичних знань та практичних навичок, передбачених програмою циклу / стажування, та передбачає теоретичну підготовку та відпрацювання практичних навичок.

Атестацію на визначення рівня знань та практичних навичок проводить **атестаційна комісія** у складі з трьох досвідчених науково-педагогічних працівників відповідної Каразінської школи післядипломної медичної освіти. **Склад комісії** затверджується на початку циклу / стажування наказом по університету. За результатами атестації слухач отримує **сертифікат**, форма якого затверджена додатком 2 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650.

За проходження циклів спеціалізації / стажування слухачам **нараховується 30 балів БПР за 1 місяць** навчання, але не більше мінімальної кількості балів, яка має бути підтверджена за річний період.

Не менше ніж за 5 днів до засідання атестаційної комісії слухач циклу спеціалізації / стажування подає комісії **наступні документи:**

- ✓ заява;
- ✓ атестаційний листок за формою, встановленою додатком 3 до [Порядку проведення атестації працівників сфери охорони здоров'я](#), затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 16.04.2025 р. № 650;
- ✓ копія диплому.

Рішенням атестаційної комісії у разі достатнього рівню володіння теоретичними знаннями та практичними навичками за спеціальністю циклу / стажування слухачу **присвоюється або підтверджується** звання спеціаліста. У разі недостатнього рівню

підготовки, рішенням комісії лікарю **відмовляють у присвоєнні / підтвердженні** звання спеціаліста (в такому разі у відповідь на запит слухач отримує довідку про те, що прослухав цикл спеціалізації / стажування, але не був атестований). **Протокол атестації** затверджується наказом по університету в 10-денний термін.

Програми циклів спеціалізації / стажування повинні відповідати принципам доказової медицини, галузевим стандартам у сфері охорони здоров'я та вимогам до кваліфікаційних характеристик працівників охорони здоров'я. Програма включає:

- ✓ опис цільової аудиторії;
- ✓ мету заходу;
- ✓ перелік компетентностей, що набуваються або вдосконалюються;
- ✓ опис структури заходу та загальний обсяг навчального навантаження;
- ✓ форми і методи організації та проведення заходу;
- ✓ матеріально-технічне забезпечення заходу;
- ✓ форми підсумкового контролю.

Програми розробляються кафедрами ІІ медичного факультету та/або Каразінськими школами післядипломної освіти та затверджуються на період дії програми у встановленому порядку.

Обсяг навчальної роботи для циклів спеціалізації встановлюється із розрахунку 6 академічних годин на день аудиторної роботи (66,7%) та 3 академічних години на день самостійної роботи (33,3%), що при 5-денному навчальному тижні складає (5 днів на тиждень по 6 годин – 30 годин; 4 тижні в місяці по 30 годин – 120 годин на місяць):

Тривалість заходу	Академічні години			Кількість кредитів ECTS
	Аудиторні	Самостійна робота	Загалом	
1 місяць	120	60	180	6,0
2 місяці	240	120	360	12,0
3 місяці	360	180	540	18,0
4 місяці	480	240	720	24,0
5 місяців	600	300	900	30,0
6 місяців	720	360	1080	36,0
9 місяців	1080	540	1620	54,0

Навчальна робота під час циклів спеціалізації / стажування реалізується Каразінськими школами післядипломної медичної освіти у вигляді наступних **форм навчальної діяльності**:

- ✓ **лекційні заняття** є основною формою проведення навчальних занять, призначених для засвоєння теоретичного матеріалу;
- ✓ **практичні заняття** є формою навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань з використанням симуляційних технологій навчання, технологій «віртуальний пацієнт» та роботи в умовах, максимально наближених до реальної клінічної практики, включаючи проведення вхідного контролю знань, вмінь та навичок, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів освіти, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання;
- ✓ **семінарські заняття** є формою навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих здобувачі освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів), а викладач оцінює підготовлені виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо;
- ✓ **тренінг** – активна, групова форма навчання, спрямована на розвиток певних навичок, знань, умінь та компетенцій, який відрізняється від традиційних методів навчання, таких як лекції,

орієнтацією на практичну діяльність, взаємодію учасників та рефлексію. В ході тренінгу слухачі в невеликих групах активно долучаються до процесу навчання, основна увага приділяється обміну досвідом, взаємонавчанню, розвитку конкретних навичок з використанням інтерактивних методів навчання (рольові ігри, дискусії, дебати, мозкові штурми, робота в групах тощо) на тлі зворотного зв'язку від викладача заходу;

- ✓ **дискусії** – це діалоговий процес обміну думками, аргументами та позиціями з певної проблеми, що сприяє активізації пізнавальної діяльності, розвитку критичного мислення, навичок аргументації та співпраці між учасниками. Цей метод допомагає поглибити знання, виявити різні точки зору, навчитися слухати співрозмовника та відстоювати власну думку в атмосфері довіри та взаємоповаги;
- ✓ **дебати** – це інтерактивна технологія, в якій команди слухачів аргументовано доводять свою позицію (тезу) та опонують аргументам суперників, а не безпосередньо один одному; це комплексна діяльність, яка сприяє розвитку критичного мислення, логічного мислення, навичок аргументації та ораторського мистецтва, а також формує громадянські якості, відповідальність та вміння працювати в команді;
- ✓ **симуляція** – метод навчання, що передбачає створення штучного середовища, яке імітує реальні умови з метою набуття слухачами практичних навичок та знань шляхом взаємодії з цим середовищем. Симуляції можуть бути різних видів, включаючи комп'ютерні симуляції (віртуальний пацієнт, симулятор клініки та інше програмне забезпечення), ситуативне навчання (розробка сценаріїв та ситуацій, які вимагають прийняття слухачами рішень та дій, що імітують реальні умови) та навчання на основі сценаріїв (взаємодія з стандартизованими пацієнтами, симуляторами або обладнанням з метою виконання завдань, які імітують реальну професійну діяльність);
- ✓ **самостійна робота** є одним з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, при цьому навчальний час, відведений для самостійної роботи, становить не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу (вагомим компонентом підготовки лікаря-інтерна є самостійна позааудиторна робота, яка включає в тому числі роботу з періодичною науковою літературою, світовими базами медичних знань (сайти WHO, PubMed, ResearchGate та ін.), актуальними редакціями міжнародних та національних протоколів та стандартів надання медико-профілактичної допомоги тощо).

Методами організації та проведення циклів спеціалізації / стажування є:

- ✓ **метод прямих інструкцій** (direct instruction, **пояснювально-ілюстративний метод**) – структурований педагогічний підхід, в якому викладач чітко і ясно викладає матеріал, надаючи чіткі вказівки та отримує зворотній зв'язок. Цей метод передбачає систематичний підхід до навчання, де викладач керує процесом, а слухачі активно засвоюють теоретичні знання та опановують практичні навички через повторення та практику;
- ✓ **метод спроб і помилок** – форма навчання, заснована на багаторазовому повторенні дій з метою знаходження правильного рішення, при цьому слухач під наглядом і контролем викладача повторює спроби, помиляється та на основі аналізу помилок коригує свої дії, поки не досягне бажаного результату;
- ✓ **метод навчання через спостереження (навчання шляхом імітації)** – процес засвоєння теоретичного матеріалу та оволодіння практичними навичками слухачами за допомогою спостереження за викладачем та / або іншими слухачами, забезпечуючи при цьому додатковий розвиток когнітивних та соціальних якостей слухачів, та подальшим відтворенням слухачами продемонстрованих знань чи навичок;
- ✓ **ситуаційний аналіз (кейс-метод)** – інтерактивна техніка навчання, яка базується на аналізі конкретних, часто реальних, ситуацій для розвитку у слухачів навичок вирішення проблем, аналітичного мислення та прийняття рішень. Слухачі активно включаються у процес дослідження кейсу, аналізують ситуацію, виявляють проблеми, пропонують та оцінюють різні рішення;

- ✓ **лабораторний метод** – практичний метод навчання, який передбачає виконання слухачами певних завдань, дослідів або експериментів у спеціально обладнаній лабораторії з метою глибинного засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок;
- ✓ **аналітичний метод** – процес розкладання цілого (складного) на частини (прості) для більш глибокого вивчення та розуміння кожної складової теми заходу. Метод передбачає аналіз окремих елементів, їх властивостей та взаємозв'язків із подальшим синтезом отриманих знань для цілісного сприйняття явища або поняття. Детальний аналіз частин теми заходу дозволяє слухачам виявляти взаємозалежності між простими фрагментами та формувати розуміння їх ролі у цілому;
- ✓ **синтетичний метод** – процес об'єднання невеликих фрагментів теми заходу або етапі виконання практичної навички в єдине ціле з метою формування узагальненого розуміння об'єкту вивчення та оволодіння практичною навичкою; метод часто використовується разом з аналітичним;
- ✓ **тренувальний метод** – система застосування практичних навичок шляхом цілеспрямованого, багаторазового повторення певних дій з метою досягнення автоматизації рухів або інших навчальних цілей. Тренувальні методи можуть включати вправи, імітацію, кругове тренування та інші форми, що спрямовані формування навички, удосконалення техніки та швидкості виконання тощо;
- ✓ **проблемний метод** – метод навчання, який передбачає створення умов для активної самостійної або частково самостійної пізнавальної діяльності слухачів шляхом розв'язання проблемних ситуацій. Замість прямої передачі знань, викладач створює проблемні ситуації, а слухачі самостійно або за допомогою викладача шукають шляхи їх вирішення, що сприяє глибшому розумінню матеріалу та розвитку фахового мислення;
- ✓ **евристичний метод** використовується з метою поступового наближення слухачів до самостійного вирішення пізнавальних проблем, при цьому викладач розчленовує проблемне завдання на підпроблеми, а слухачі здійснюють окремі кроки пошуку їх вирішення;
- ✓ **інші методи організації та проведення заходу.**

В програмі циклу спеціалізації / стажування обов'язково планується **поточне та підсумкове оцінювання** рівню підготовки слухачів. **Поточне оцінювання** проводиться викладачами на практичних та семінарських заняттях за результатами вивчення кожної теми. Результати оцінювання вносять в журнал реєстрації результатів навчання (журнал ведеться викладачами освітнього заходу). **Підсумкове оцінювання** проводиться для слухачів, які повністю виконали навчальний план підготовки та програму циклу / стажування у вигляді **атестації на визначення рівня знань та вмінь** з присвоєнням звання лікаря-спеціаліста / спеціаліста. Атестація на визначення рівня знань та вмінь слухачів циклів спеціалізації / стажування проводиться у вигляді **іспиту з оволодіння практичними навичками** (виконання щонайменше трьох пакетів практичних завдань та ситуаційних задач із залученням симуляційного обладнання, стандартизованих пацієнтів тощо) та **співбесіди із спеціальності** (білети з трьома теоретичними питаннями відповідно до програми підготовки). Результати атестації оформлюються у вигляді **відомостей**, на підставі яких фахівець Центру формує **протоколи засідання атестаційної комісії**.

В програмах циклів спеціалізації / стажування обов'язково визначається **цільова аудиторія**, яка визначається контингентом слухачів з [наказу Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними \(провізорськими\) спеціальностями»](#) від 25.07.2023 р. № 1347 для лікарів та [Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою](#), затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112 для професіоналів у галузі охорони здоров'я / професіоналів з вищою немедичною освітою, які працюють в сфері охорони здоров'я.

Порядок реєстрації слухачів на цикли спеціалізації / стажування описаний у відповідних документах, оприлюднених на сайті ІІ медичного факультету.

АНОТАЦІЯ

Програма циклу спеціалізації «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю, забезпечує всебічну підготовку лікаря-психіатра з урахуванням вимог до кваліфікаційних характеристик професії, включає актуальні дані про загальну психопатологію, методи дослідження хворих на психічні розлади, клініку, діагностичні критерії, лікування, які ґрунтуються на засадах доказової медицини, рекомендаціях національних та міжнародних протоколів надання медичної допомоги, останніх даних наукових досліджень та власному досвіді успішної інтеграції їх у рутинну клінічну практику. Набуття програмних знань та вмінь надає можливість слухачам значно покращити якість профілактики, діагностики та лікування психічних та поведінкових розладів.

В програму циклу спеціалізації інтегровані міждисциплінарні підходи до теоретичної підготовки лікарів-спеціалістів, симуляційні технології навчання, відпрацювання набутих навичок в умовах реальної клінічної практики, в процесі розбору клінічних кейсів, клінічної супервізії та власний клінічний досвід викладачів.

Навчальна програма поєднує теоретичну підготовку з практичними модулями, що включають тренінги, клінічні розбори, рольове моделювання, супервізію та зворотний зв'язок. Структура курсу спрямована на формування компетентностей, необхідних для надання психіатричної допомоги на первинному та вторинному рівнях, забезпечення мультидисциплінарної взаємодії, розробки індивідуальних планів підтримки психічного здоров'я, а також впровадження заходів із реінтеграції та реабілітації пацієнтів.

Програма відповідає сучасним освітнім стандартам, побудована на засадах міждисциплінарного та правозахисного підходів, сприяє практичній інтеграції послуг з психічного здоров'я у систему охорони здоров'я та соціальної підтримки.

ОПИС ПРОГРАМИ

Загальна інформація	
Офіційна назва програми	Програма циклу вторинної лікарської спеціалізації за спеціальністю «Психіатрія» для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Структурний підрозділ	ІІ медичний факультет, Центр післядипломної медичної освіти, кафедра медичної психології
Обсяг програми	5-місячний захід: аудиторна робота – 600 академічних годин; самостійна робота – 300 академічних годин; загалом – 900 академічних годин, 30,0 кредитів ECTS
Мова викладання	Українська
Передумови навчання	Надання особою регламентованого переліку документів для реєстрації на освітній захід, укладання договору про надання освітньої послуги, відповідність рівню освіти та спеціальності цільовій аудиторії заходу, наявність первинної або вторинної

	лікарської спеціалізації відповідно до вимог до контингенту слухачів, встановленим Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за лікарськими та фармацевтичними (провізорськими) спеціальностями, затвердженими наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. № 1347 чи Переліком циклів спеціалізації та тематичного удосконалення за спеціальностями професіоналів у галузі охорони здоров'я у закладах охорони здоров'я та професіоналів з вищою немедичною освітою, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.01.2024 р. № 112	
Мінімальна та максимальна кількість слухачів в групі	8-15 слухачів	
Форми навчання	Інституційна очна (денна або вечірня) форма навчання з обов'язковою особистою присутністю слухачів на місці проведення заходу; дистанційна з участю слухачів в режимі реального часу; змішана форма навчання (очна та дистанційна)	
Оцінка результатів навчання	Поточний контроль результатів навчання; атестація на визначення рівню знань та вмінь за результатами співбесіди за спеціальністю та іспиту з оволодіння практичними навичками з присвоєнням / підтвердженням звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста	
Інтернет-адреса місця постійного розміщення сертифікатної освітньої програми	Офіційний веб-сайт ІІ медичного факультету	
Мета програми		
Підвищення рівню фахової компетентності, теоретичної підготовки та оволодіння практичними навичками слухачами освітнього заходу з метою набуття ними кваліфікації спеціаліста за спеціальністю освітнього заходу з виконанням вимог до кваліфікаційних характеристик відповідної професії відповідно до Довідника кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78. Охорона здоров'я, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2022 р. № 117 та відповідно до вимог професійних стандартів (у разі наявності)		
Загальні компетентності (ЗК), що вдосконалюються та/або набуваються:		
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	
ЗК2	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями	
ЗК3	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	
ЗК4	Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності	
ЗК5	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації	
ЗК6	Здатність приймати обґрунтовані рішення	
ЗК7	Здатність працювати в команді	
ЗК8	Здатність до міжособистісної взаємодії	
ЗК9	Здатність спілкуватись іноземною мовою	
ЗК10	Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології	

ЗК11	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
ЗК12	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
ЗК13	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем
ЗК14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
ЗК15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя
Фахові компетентності (ФК), що вдосконалюються та/або набуваються:	
ФК1	Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані
ФК2	Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів
ФК3	Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання
ФК4	Здатність до визначення необхідного режиму праці та відпочинку при лікуванні та профілактиці захворювань
ФК5	Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань
ФК6	Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань
ФК7	Здатність до діагностування невідкладних станів
ФК8	Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги
ФК9	Здатність до проведення лікувально-евакуаційних заходів
ФК10	Здатність до виконання медичних маніпуляцій
ФК11	Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності
ФК12	Здатність до визначення тактики ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду. Навички консультування з питань планування сім'ї та підбору метода контрацепції
ФК13	Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів
ФК14	Здатність до планування і проведення профілактичних та протиепідемічних заходів щодо інфекційних хвороб
ФК15	Здатність до проведення експертизи працездатності
ФК16	Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм

ФК17	Здатність до оцінювання впливу навколишнього середовища, соціально-економічних та біологічних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї, популяції
ФК18	Здатність до проведення аналізу діяльності лікаря, підрозділу, закладу охорони здоров'я, забезпечення якості медичної допомоги і підвищення ефективності використання медичних ресурсів
ФК19	Здатність до організації та інтеграції надання медичної допомоги населенню та проведення маркетингу медичних послуг
ФК20	Здатність до проведення епідеміологічних та медико-статистичних досліджень здоров'я населення; обробки соціальної, економічної та медичної інформації
ФК21	Зрозуміло і неоднозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються
ФК22	Здатність управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів
ФК23	Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері охорони здоров'я
ФК24	Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами
ФК25	Дотримання професійної та академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів
ФК26	Здатність здійснювати наукову та/або науково-педагогічну діяльність у сфері охорони здоров'я
Результати навчання (РН):	
РН1	Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності
РН2	Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я
РН3	Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем
РН4	Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання
РН5	Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу, враховуючи вік пацієнта

PH6	Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я
PH7	Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань
PH8	Визначити головний клінічний синдром або чим обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого шляхом прийняття обґрунтованого рішення та оцінки стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу
PH9	Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями, враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміти обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи
PH10	Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами
PH11	Визначати підхід, план та тактику ведення фізіологічної вагітності, фізіологічних пологів та післяпологового періоду шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами
PH12	Проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм
PH13	Проводити оцінку та моніторинг розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організовувати проведення профілактичних щеплень за календарем
PH14	Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомоги при невідкладних станах в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування
PH15	Організовувати надання медичної допомоги та лікувально-евакуаційних заходів населенню та військовослужбовцям в умовах надзвичайних ситуації та бойових дій, в т.ч. у польових умовах

PH16	Формувати раціональні медичні маршрути пацієнтів; організовувати взаємодію з колегами в своєму та інших закладах, організаціях та установах; застосовувати інструменти просування медичних послуг на ринку, на підставі аналізу потреб населення, в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі
PH17	Виконувати медичні маніпуляції в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм
PH18	Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів
PH19	Планувати та втілювати систему протиепідемічних та профілактичних заходів, щодо виникнення та розповсюдження захворювань серед населення
PH20	Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної профілактики інфекційних захворювань
PH21	Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію
PH22	Застосовувати сучасні цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення, статистичні методи аналізу даних для розв'язання складних задач охорони здоров'я
PH23	Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я людини для оцінки стану захворюваності населення
PH24	Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності
PH25	Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефаківців
PH26	Управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, організовувати роботу та професійний розвиток персоналу з урахуванням набутих навиків ефективної роботи в команді, позицій лідерства, належної якості, доступності і справедливості, забезпечення надання інтегрованої медичної допомоги
PH27	Вільно спілкуватися державною та англійською мовою, як усно так і письмово для обговорення професійної діяльності, досліджень та проектів
PH28	Приймати ефективні рішення з проблем охорони здоров'я, оцінювати потрібні ресурси, враховувати соціальні, економічні та етичні наслідки

PH29	Планувати, організовувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організовувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики
Особливості програми	
Цільова аудиторія слухачів	Для лікарів, які закінчили інтернатуру за однією з лікарських спеціальностей, крім спеціальностей стоматологічного, медико-профілактичного, медико-лабораторного профілю; для лікарів-психіатрів, які не працювали більше трьох років за цією спеціальністю
Документ про успішне виконання програми	Сертифікат лікаря-спеціаліста

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Компоненти програми	Загальна кількість годин	Аудиторна робота		Самостійна робота
		Лекційні заняття	Практичні заняття	
Тема 1. Вступне слово. Брифінг. Особливості спеціальності	4	2	0	2
Тема 2. Чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я	6	2	2	2
Тема 3. Основи соціальної гігієни та організації психіатричної допомоги	15	2	9	4
Тема 4. Загальна психопатологія	132	14	84	34
Тема 5. Методи дослідження психічно хворих	42	4	30	8
Тема 6. Терапія психічних та поведінкових розладів	24	6	10	8
Тема 7. Шизофренія. Класифікація, діагностика, лікування. Шизоафективний, шизотиповий та інші маячні розлади	84	8	60	16
Тема 8. Афективні розлади	54	4	40	10
Тема 9. Розлади, пов'язані з тривогою та страхом. Розлади, що специфічно пов'язані зі стресом. ПТСР	98	8	60	30
Тема 10. Обсесивно-компульсивні та подібні розлади	18	2	6	10
Тема 11. Дисоціативні розлади	18	2	6	10
Тема 12. Розлади харчування та харчової поведінки	18	2	6	10
Тема 13. Розлади природних відправлень	16	2	4	10
Тема 14. Розлади тілесних відчуттів та переживань	20	2	8	10
Тема 15. Розлади внаслідок вживання психоактивних речовин	70	10	40	20
Тема 16. Розлади контролю спонукань. Деструктивні та дисоціальні поведінкові розлади	22	4	10	8
Тема 17. Розлади особистості та особистісні риси	26	4	6	16
Тема 18. Парафілійні розлади	14	2	4	8

Тема 19. Нейрокогнітивні розлади. Психічні розлади обумовлені бойовою травмою	66	6	40	20
Тема 20. Порушення нейропсихічного розвитку	46	6	20	20
Тема 21. Невідкладні стани в психіатрії	42	2	20	20
Тема 22. Основи психотерапії	60	6	30	24
Тема 23. Іспит з оволодіння практичними навичками	2	0	2	0
Тема 24. Співбесіда зі спеціальності	2	0	2	0
Тема 25. Оголошення рішення атестаційної комісії. Дебрифінг. Завершення циклу вторинної лікарської спеціалізації / стажування / циклу спеціалізації	1	0	1	0
ВСЬОГО:	900	100	500	300
Аудиторне навантаження – 600 академічних годин; самостійна робота слухачів – 300 академічних годин; загальний обсяг сертифікатної програми – 900 академічних годин (30,0 кредитів ECTS)				

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Вступне слово. Брифінг. Особливості спеціальності. Актуальність тематики освітнього заходу. Кваліфікаційна характеристика професії. Ознайомлення слухачів з програмою, метою, змістом сертифікатної освітньої програми. Брифінг.

Тема 2. Чинне законодавство України про охорону здоров'я та нормативно-правові акти, що визначають діяльність органів управління та закладів охорони здоров'я. Чинні нормативно-правові акти, що визначають діяльність лікаря за спеціальністю освітнього заходу. Актуальні редакції постанов Кабінету міністрів України та Міністерства охорони здоров'я України. Основи законодавства про Національну службу здоров'я України. Нормативно-правове регулювання професійної взаємодії кластерів системи охорони здоров'я України.

Тема 3. Основи соціальної гігієни та організації психіатричної допомоги. Предмет і завдання психіатрії та наркології, їх місце в інших частинах медичної науки. Найважливіші етапи розвитку психіатрії. Значення наукових праць відомих світових та українських психіатрів. Значення спадковості, соціальних, економічних, екологічних та психологічних факторів розвитку психічних розладів. Загальні патогенні механізми психічних розладів (біохімічні, імунологічні, нейрорефлекторні, нейродинамічні тощо). Принципи амбулаторної та стаціонарної роботи в психіатрії, обумовлені етіологією, клінічними та віковими особливостями. Правові принципи в психіатрії. Десять принципів світової психіатричної допомоги. Концепція психіатричної допомоги в Україні та Закон Про систему охорони психічного здоров'я в Україні. Сучасна структура психіатричної медичної допомоги. Особливості психіатричних лікарень для дітей та дорослих. Перша та невідкладна допомога психіатричним пацієнтам. Роль лікаря загальної практики та інших спеціалістів. Організація амбулаторно-психіатричних закладів та психіатричної клініки. Облік пацієнтів із психотичними та непсихотичними розладами. Особливості амбулаторного лікування різних психічних розладів з підтримуючою терапією.

Тема 4. Загальна психопатологія. Поняття норма, патологія, здоров'я. Поняття, критерії та компоненти психічного здоров'я. Основні принципи-альтернативи: хвороба-особистість, реакція-стан-розвиток, психотичне-непсихотичне, екзогенне-ендогенне - психогенне, дефект - одужання - хроніфікація, адаптація - дезадаптація, негативне - позитивне, компенсація – декомпенсація. Порушення відчуттів: гіперестезії, гіпестезії, анестезії, сенестопатії. Порушення сприймань: ілюзії, галюцинації. Психосенсорні порушення: метаморфопсії, аутометаморфопсії. Патологія пам'яті: гіпермнезія, гіпомнезія, втрата пам'яті - амнезія (репродуктивна,

ретроградна, антероградна, фіксує, прогресуюча). Парамнезії. Порушення мислення за темпом (сповільнення, зупинка, прискорення), за логічним зв'язком. Нав'язливі ідеї. Надцінні ідеї. Маячні ідеї. Індуковані маячні ідеї. Первинні маячні ідеї (інтерпретативні), вторинні маячні ідеї (почуттєві). Порушення інтелекту: деменція, розумова відсталість, межа розумова відсталість, інфантилізм. Порушення сили емоцій - патологічне посилення та патологічне послаблення емоцій. Порушення стійкості емоцій. Порушення адекватності емоцій. Депресивні та маніакальні стани. Сомато-вегетативні ознаки емоційних розладів. Вольові розлади: абулія, гіпобулія, гіпербулія, парабулії. Розлади уваги. Розлади потягів. Компульсивні та obsесивні потяги. Амбітендентність. Психомоторні розлади: збудження, ступор, паракінезії. Синдроми пригнічення свідомості: непритомність, обну́блю́юча, сомнолетність, оглушення, сопор, кома. Синдроми потьмарення свідомості: деліріозний, онейроїдний, аментивний, синдром сутінкового стану свідомості.

Тема 5. Методи дослідження психічно хворих. Клінічне інтерв'ю: поняття, завдання. Інсайт-орієнтоване (психодинамічне) та симптом-орієнтоване (описове) інтерв'ю: визначення, мета, методи. Принципи, структура клінічного інтерв'ю, характеристика етапів. Методи патопсихологічного дослідження: класифікації, правила підбору. Психологічний аналіз історії життя та хвороби пацієнта. Клінічна бесіда та спостереження. Вивчення продуктів діяльності хворого. Експериментально-психологічне обстеження хворого. Поняття про психодіагностику, психологічний діагноз. Клінічне психопатологічне дослідження. Інструментальні методи дослідження.

Тема 6. Терапія психічних та поведінкових розладів. Принципи терапії психічних розладів. Методи активної біологічної терапії, електросудомної, пірогенної терапії, краніоцеребральної гіпотермії. Загальні показання та протипоказання. Психофармакотерапія, класифікація загальних груп лікарських засобів: антипсихотичні препарати, антидепресанти, нормотиміки, анксіолітики, ноотропи, психостимулятори, протисудомні препарати, коректори. Підтримуюча терапія. Пролонговані препарати. Визначення психохірургії.

Тема 7. Шизофренія. Класифікація, діагностика, лікування. Шизоафективний, шизотиповий та інші маячні розлади. Визначення шизофренії. Історія нозології шизофренії. Епідеміологія. Основні теорії шизофренії. Клінічні особливості дезінтеграції, загальні симптоми, негативні симптоми, позитивні симптоми. Клінічні типи, типи перебігу. Визначення дефіцит синдрому, типи дефектів. Діагностика шизофренії: психопатологічні та експериментальні психологічні методи. Диференціальний діагноз. Шизофренія в дитинстві. Лікування шизофренії: типи терапії, реабілітація. Профілактика рецидивів, соціальна реабілітація. Шизоафективні розлади – етіопатогенетичні механізми, типи шизоафективних розладів (біполярні, монополярні) клінічні особливості, підходи до лікування та реабілітації, профілактика. Шизотипові розлади - клінічні особливості, підходи до лікування та реабілітації, профілактика.

Тема 8. Афективні розлади. Визначення та поширеність афективних розладів. Біполярні розлади, клінічні особливості маніакальної та депресивної фаз. Основні депресивні розлади. Соматичні еквіваленти депресії. Маскована депресія – особливості клінічної картини та діагностики. Гіпоманія. Субдепресія. Циклотимія. Дистимія. Особливості афективних розладів у дітей. Особливості медичної допомоги депресивним пацієнтам. Принципи профілактики та терапії афективних розладів. Лікування біполярних розладів, основних депресивних розладів, запобігання рецидивів. Нефармакологічне лікування депресивних розладів. Обстеження та медична, соціальна реабілітація пацієнтів з афективними розладами.

Тема 9. Розлади, пов'язані з тривогою та страхом. Розлади, що специфічно пов'язані зі стресом. ПТСР. Генералізований тривожний розлад, панічний розлад, агорафобія, специфічна

фобія, соціальний тривожний розлад, сепараційний тривожний розлад, селективний мутизм: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз. Гострий стресовий розлад, посттравматичний стресовий розлад, розлад адаптації, затяжна патологічна реакція горя: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 10. Обсесивно-компульсивні та подібні розлади. Obsесивно-компульсивний розлад, дисморфічний розлад, іпохондрія: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 11. Дисоціативні розлади. Загальні особливості психогенних розладів. Визначення дисоціативних та конверсійних розладів. Класичні дослідження психогенних розладів, емоційного стресу та психічної травми. Загальні особливості розладів, пов'язані з емоційним стресом та психотравматичним впливом на людину, медичний та соціальний сенс. Етіологія та патогенез, роль спадковості, екзогенні фактори, особливості характеру людини. Класифікація дисоціативних розладів. Визначення емоційної стресової реакції, реакція адаптації, невротичні розлади. Етіологія та патогенез дисоціативних розладів, клінічні особливості та перебіг. Лікування та профілактика.

Тема 12. Розлади харчування та харчової поведінки. Загальне поняття розладів харчової поведінки. Основні етіопатогенетичні механізми розвитку. Клінічні типи розладів харчової поведінки. Нервова анорексія. Нервова булімія. Інші порушення харчової поведінки. Клінічні прояви. Соматичні ускладнення внаслідок розладів харчової поведінки та харчування. Підходи до лікування та реабілітації. Профілактика розладів харчової поведінки та харчування.

Тема 13. Розлади природних відправлень. Енурез (нічний та денний), енкопрез: етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 14. Розлади тілесних відчуттів та переживань. Визначення розладу. Етіопатогенетичні механізми. Клінічні типи розладів тілесних відчуттів та переживань. Тілесний дистрес. Дисфорія цілісності власного тіла. Особливості клінічних проявів. Підходи до лікування та реабілітації. Профілактика розладів тілесних відчуттів та переживань.

Тема 15. Розлади внаслідок вживання психоактивних речовин. Поняття психоактивних речовин, феноменів вживання та залежності. Алкоголізм (залежність від алкоголю), Стадії алкоголізму, особливості деградації особистості. Особливості алкоголізму підлітків, жінок. Соматоневрологічна симптоматика при алкоголізмі. Алкогольні психози. Алкогольні енцефалопатії. Алкогольна депресія. Організація наркологічної допомоги, методи лікування алкоголізму, профілактика алкоголізму та його рецидивів. Питання реабілітації.

Особливості перебігу наркологічних захворювань: гостра інтоксикація, зловживання, синдром залежності, стан абстиненції, делірії, психотичні розлади у стані сп'яніння, резидуальні та відстрочені розлади. Залежність від опіатів, канабіоїдів, психостимуляторів (амфетаміну, ефедрону, кокаїну), галюциногенів, барбітуратів. Залежність від транквілізаторів, снодійних, холінолітичних препаратів, кофєїну, летучих розчинників. Тютюнова залежність. Стадії, перебіг, кінцевий стан. Лікування. Когнітивні порушення внаслідок вживання алкоголю та психоактивних речовин і їх корекція.

Тема 16. Розлади контролю спонукань. Деструктивні та дисоціальні поведінкові розлади. Піроманія, kleптоманія, компульсивний розлад сексуальної поведінки, періодичний експлазивний розлад. Етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз. Опозиційно-викличний розлад. Дисоціальний

розлад. Етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 17. Розлади особистості та особистісні риси. Розлади особистості, визначення, розповсюдженість, етіологія. Основні ознаки розладів особистості. Клінічні форми розладів особистості, їх динаміка, вікові особливості. Принципи лікування, профілактики, експертизи та реабілітації.

Тема 18. Парафілійні розлади. Визначення, поширеність. Теорії розвитку сексуальних девіацій. Діагностичні критерії. Сексуальні відхилення за способом реалізації сексуальних дій. Сексуальні відхилення за об'єктом потягу. Методи корекції парафілій. Трансгендерність.

Тема 19. Нейрокогнітивні розлади. Психічні розлади обумовлені бойовою травмою та принципи надання медико-психологічної допомоги. Делірій, легкий нейрокогнітивний розлад, амнестичний розлад, деменція. Етіологія, клінічні прояви, методи діагностики, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз. Психічні розлади обумовлені бойовою травмою: клінічна картина, диференціальний діагноз, методи діагностики, доказові методи лікування та психореабілітації.

Тема 20. Порушення нейропсихічного розвитку. Поведінкові та когнітивні розлади, що виникають у ході онтогенетичного розвитку: порушення інтелектуального розвитку, порушення розвитку мовлення, розлади аутистичного спектру, порушення розвитку навчальних навичок, порушення розвитку координації рухів, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю: епідеміологія, етіологія, клінічні прояви, доказові методи лікування, методи психореабілітації, прогноз.

Тема 21. Невідкладна психіатрія. Особливості надання невідкладної допомоги при станах психомоторного збудження та (ауто)агресії, при маніакальному збудженні, при кататонічному збудженні, при спробах чи загрозі суїциду. Особливості надання невідкладної допомоги при деліріозних станах внаслідок інтоксикації чи залежності від психоактивних речовин (алкоголь, наркотичні чи токсичні речовини, психотропні препарати). Перша допомога при гострій інтоксикації внаслідок передозування психоактивних речовин.

Тема 22. Основи психотерапії. Визначення психотерапії. Історія розвитку психотерапії. Моделі психотерапії. Фактори психотерапевтичного впливу. Класифікація методів психотерапії. Дві моделі взаємин психотерапевта і пацієнта. Принципи психотерапії. Показання і протипоказання до окремих видів психотерапії. Теоретичні основи, сутність, методи поведінкової терапії. Сутність когнітивної психотерапії, зміст терапевтичного процесу: стратегія, методи, техніки. Мотиваційне інтерв'ю: методологія, принципи, інструменти, структура. Сутність психодинамічної психотерапії. Техніки психоаналізу Сутність та техніки клієнт-центрованої терапії. Сугестивна психотерапія: сутність, види, техніки.

Тема 23. Іспит з оволодіння практичними навичками. Визначення рівню оволодіння практичними навичками, передбаченими сертифікатною освітньою програмою, атестаційною комісією за результатом виконання слухачами трьох пакетів завдань та / або клінічних кейсів.

Тема 24. Співбесіда зі спеціальності. Визначення рівню теоретичної підготовки слухачів атестаційною комісією за результатами співбесіди за змістом сертифікатної освітньої програми за результатом відповідей слухачів на три контрольних запитання з білетів.

Тема 25. Оголошення рішення атестаційної комісії. Дебрифінг. Завершення циклу.

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Оцінювання результатів включає поточний контроль знань та вмінь слухачів у межах тематики освітнього заходу, за допомогою якого проводять оцінку рівню оволодіння теоретичним матеріалом та/або практичними навичками під час навчання, та підсумкову атестацію атестаційною комісією, яка включає іспит з оволодіння практичними навичками та співбесіду зі спеціальності. Оцінювання ґрунтується на:

- ✓ принципах академічної доброчесності;
- ✓ забезпеченні доступності і прозорості критеріїв, правил і процедури оцінювання результатів навчання;
- ✓ забезпеченні дотримання принципів об'єктивного оцінювання та подоланні елементів суб'єктивізму;
- ✓ підвищенні мотивації слухачів до систематичного засвоєння програмного матеріалу та активної роботи впродовж усього періоду навчання, переорієнтації їхніх цілей з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, вмінь та навичок;
- ✓ систематизації знань, їх активному засвоєнні, формуванні навичок застосування отриманих знань в умовах власної клінічної практики;
- ✓ забезпеченні відкритості контролю;
- ✓ розвитку творчого мислення та підвищенні ефективності освітньої діяльності науково-педагогічних працівників.

На початку навчання викладач зобов'язаний надати вичерпну інформацію про види оцінювання, терміни та форми їх проведення, шкали оцінювання, які використовуються, та ознайомити аудиторію з переліками контрольних запитань та програмних практичних навичок, прикладами тестових та клінічних завдань тощо.

Шкала оцінювання результатів тестування під час поточного контролю знань та вмінь слухачів в межах тематики заходу шляхом тестування та/або розв'язання клінічних завдань – **традиційна чотирирівнева** (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно), при чому рівні мають таке тлумачення:

- ✓ «відмінно» – 95% правильних відповідей та більше;
- ✓ «добре» – 85-94% правильних відповідей;
- ✓ «задовільно» – 75-84% правильних відповідей;
- ✓ «незадовільно» – 74% та менше правильних відповідей.

Вихідний контроль знань та вмінь слухачів в межах тематики заходу (атестація) проводиться у вигляді **іспиту з оволодіння практичними навичками та співбесіди зі спеціальності**, під час яких атестаційна комісія оцінює оволодіння слухачами теоретичної та практичної підготовки та готовність слухачів до самостійної клінічної практики за спеціальністю заходу, при цьому використовується **традиційна, чотирирівнева (5 – відмінно, 4 – добре, 3 – задовільно, 2 – незадовільно) шкала оцінювання**, а при оцінці теоретичної підготовки в ході співбесіди зі спеціальності та іспиту з оволодіння практичними навичками рівні мають таке тлумачення:

- ✓ «відмінно» – слухач володіє теоретичним матеріалом у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами: дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує практичні завдання та досконало володіє практичними навичками та вміннями;
- ✓ «добре» – слухач знає зміст теми та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними без додаткових запитань, вирішує всі практичні завдання, демонструє достатній рівень оволодіння практичними

навичками та опанування програмних компетентностей, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках;

- ✓ «задовільно» – ставиться слухачу на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння, при цьому слухач спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує завдання та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у складних випадках; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно;
- ✓ «незадовільно» – виставляється у випадках, коли знання і вміння слухача не відповідають вимогам оцінки «задовільно».

За результатами іспиту з оволодіння практичними навичками та співбесіди за спеціальності ставить **узагальнена оцінка** за традиційною чотирирівневою шкалою оцінювання, яка затверджується атестаційною комісією та вноситься у відповідну відомість. На підставі узагальненої оцінки **атестаційна комісія приймає рішення** щодо присвоєння / підтвердження звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста чи щодо відмови у присвоєнні / підтвердженні звання лікаря-спеціаліста або спеціаліста за спеціальністю освітнього заходу. Слухачі, яким рішенням атестаційної комісії присвоєне / підтверджене звання лікаря-спеціаліста чи спеціаліста, отримують **сертифікат** встановленого зразка. Слухачі, яким рішенням атестаційної комісії відмовлено у присвоєнні / підтвердженні звання лікаря-спеціаліста чи спеціаліста, а також у випадку невиконання умов договору про надання освітніх послуг, відраховується наказом по університету з видачею відповідної **довідки з зазначенням причини відрахування**. Рішення атестаційної комісії може бути оскаржене у встановленому чинним законодавством порядку.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчально-методичне забезпечення програми заходу розробляється профільною кафедрою медичного факультету та формує навчально-методичний комплекс, який включає:

- ✓ завірений у встановленому порядку примірник цієї програми;
- ✓ банк тестових завдань та/або клінічних завдань для поточного контролю знань та вмінь слухачів;
- ✓ перелік контрольних запитань для співбесіди зі спеціальності;
- ✓ перелік практичних навичок та / або клінічних завдань для іспиту з оволодіння практичними навичками;
- ✓ навчально-методичні посібники та іншу літературу (у разі наявності);
- ✓ база даних кейсів стимуляційних задач, результатів інструментальних та лабораторних досліджень.

ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для забезпечення належної якості навчального процесу місце проведення заходу БПР має бути обладнане:

- ✓ мультимедійним проектором та екраном;
- ✓ персональним комп'ютером викладача з доступом до мережі Інтернет;
- ✓ WiFi-роутером для забезпечення доступу до мережі Інтернет слухачам;
- ✓ загальним медичним обладнанням та інструментарієм;
- ✓ тренувальними фантомами та спеціальним обладнанням в межах тематики заходу.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

Базова література:

1. American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fifth ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing. pp. 5–25. ISBN 978-0-89042-555-8.
2. An Introduction to the Psychotherapies S Bloch; Pub: Oxford University Press
3. APA Textbook of Neuropsychiatry [APA Press] 8. Basic Child Psychiatry Philip Barker; Pub: Wiley-Blackwell
4. Clark LA, Cuthbert B, Lewis-Fernandez R, et al. Three Approaches to Understanding and Classifying Mental Disorder: ICD-11, DSM-5, and the National Institute of Mental Health's Research Domain Criteria (RDoC). Psychol Sci Public Interest. 2017;18(2):72-145. doi:10.1177/1529100617727266.
5. Cohen A. Addressing comorbidity between mental disorders and major noncommunicable diseases. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2017. <https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/addressing-comorbidity-between-mental-disorders-and-major-noncommunicable-diseases-2017>.
6. Data and resources: prevalence of mental health. In: Health topics. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2018. <http://www.euro.who.int/en/healthtopics/noncommunicable-diseases/mental-health/data-and-statistics>. Global Health Observatory data repository. Geneva: World Health Organization; 2017. <http://apps.who.int/gho/data/node/home>.
7. Drugs & Alcohol Abuse: a clinical guide to diagnosis and treatment M A Schuckit; Pub: Plenum Medical Book Co.
8. First MB, Reed GM, Hyman SE, Saxena S. The development of the ICD-11 Clinical Descriptions and Diagnostic Guidelines for Mental and Behavioral Disorders. World Psychiatry. 2015;14(1):82-90. doi:10.1002/wps.20189.
9. Global Burden of Disease Study. Global health data exchange. Washington (DC): Institute for Health Metrics and Evaluation; 2016. <http://ghdx.healthdata.org/gbdresults-tool>.
10. Introductory textbook of psychiatry / D.W. Black, N.C. Andreasen. – Sixth edition. 760 p.
11. Kaplan and Sadock's Synopsis of Psychiatry 15 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://archive.org/stream/KaplanAndSadocksSynopsisOfPsychiatry15/Kaplan+and+Sadocks+Synopsis+of+Psychiatry+15_djvu.txt
12. Kaplan Medical, USMEL STEP 2 CK Lecture Notes 2017 Psychiatry, Epidemiology, Ethics, Patient Safety
13. Kaplan & Sadock's Synopsis Of Psychiatry. Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry; 11th ed. Wolters Kluwer. 2015.
14. Leahy, R., Holland S., & McGinn, L. *Treatment plans and interventions for depression and anxiety disorders (2nd ed.)*. New York: Guildford Press. *Rey's JM IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health*. Rey JM & Martin A (eds). Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions, 2019
15. Littlewood R. Psychiatry's Culture. International Journal of Social Psychiatry. 2016;42(4):245-268. doi:10.1177/002076409604200402.
16. Miller, W. R. (1989). Motivational Enhancement Therapy with Drug Abusers. <http://www.motivationalinterview.org/clinical/METDrugAbuse.PDF>
17. Reed GM, Drescher J, Krueger RB, et al. Disorders related to sexuality and gender identity in the ICD-11: revising the ICD-10 classification based on current scientific evidence, best clinical practices, and human rights considerations. World Psychiatry. 2016;15(3):205-221. doi:10.1002/wps.20354.
18. Reed GM, First MB, Kogan CS, et al. Innovations and changes in the ICD-11 classification of mental, behavioral and neurodevelopmental disorders. World Psychiatry. 2019;18(1):3-19. doi:10.1002/wps.20611.

19. Reed GM, Mendonca Correia J, Esparza P, et al. The WPA-WHO Global Survey of Psychiatrists' Attitudes Towards Mental Disorders Classification. *World Psychiatry*. 2011;10(2):118-131. doi:10.1002/j.2051-5545.2011.tb00034.x.
20. Suicide worldwide in 2021: global health estimates. Geneva: World Health Organization; 2025. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/381495/9789240110069-eng.pdf?sequence=1>
21. Schatzberg AF, DeBattista C. *Manual of Clinical Psychopharmacology*. 8th ed. Washington DC: American Psychiatric Publishing Inc; 2015.
22. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при епілепсії : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.04.2014 № 276. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2014_276-nakaz_epilepsiya.pdf
23. Богомолець О. В. Поширеність та структура посттравматичних психічних порушень в учасників бойових дій / О. В. Богомолець, І. Я. Пінчук, А. К. Ладик-Бризгалова //Архів психіатрії. - 2016. - Т. 22, № 2. - С. 11-15
24. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. (2025). Трансформація послуг та просування прав людини: навчальні та методичні матеріали ініціативи BOO3 QualityRights: послуги у сфері психічного здоров'я та соціальні послуги: посібник курсу. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/381467>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
25. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. (2025). Запобігання самогубствам: інструментарій для залучення громад. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/381417>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
26. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. (2023). Всесвітня організація охорони здоров'я. Інструменти mhGAP для громади: програма дій із подолання прогалин у сфері психічного здоров'я BOO3. Тестова версія. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/372458>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
27. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. (2022). Всесвітня організація охорони здоров'я. Інструмент самодопомоги з планування людиноорієнтованого процесу відновлення психічного здоров'я та благополуччя. Ініціатива BOO3 QualityRights. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/361137>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
28. Всесвітня організація охорони здоров'я. (2022). iSupport. Підтримка при деменції. Навчально-допоміжний посібник для піклувальників людей із деменцією. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/365369>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
29. Дитяча психіатрія : підручник / Г. М. Кожина, В. Д. Мішієв, В. І. Коростій [та ін.] ; за ред. : Г. М. Кожиної, В. Д. Мішієва. – К. : Медицина, 2014. – 375 с.
30. Долуда С.М. Вікові особливості перебігу шизофренії у дітей та підлітків. Психіатрія. – Харків: Оберіг, 2013 р.
31. Домедична допомога в умовах бойових дій : альбом / В. Д. Юрченко, В. О. Крилюк, А. А. Гудима [та ін.] ; Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, Національна академія внутрішніх справ України Управління медичного забезпечення та реабілітації МВС України, Всеукраїнська рада реанімації (ресусцитації) та екстреної медичної допомоги. – Тернопіль : ТДМУ ; Укрмедкнига, 2014. – 76 с..
32. Епідеміологія психічних розладів та принципи організації психіатричної допомоги. Козідубова В.М., Долуда С.М., Баричева Е.М. , Брагін Р.Б., Гончаров В.Є., Шейніна Т.Л., Гурницький О.В. Навчальний посібник Харків: ХМАПО, 2015 р. 37 С.
33. Закони України про охорону здоров'я: Збірник нормативно-правових актів. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. - 464 с.

34. Керівництво mhGAP: для ведення психічних, неврологічних розладів і розладів, пов'язаних зі вживанням психоактивних речовин, у неспеціалізованих закладах охорони здоров'я, версія 2.0 <https://www.who.int/ukraine/uk/publications/9789241549790>
35. Козідубова В. М., Кузнєцов В. М., Вербенко В. А. та ін. Психіатрія. Харків: Оберіг, 2013. 1164 с.
36. Критерії діагностики та принципи лікування розладів психіки. Клінічний посібник / Підкоритов В.С., Букреєв В.І., Кузьмінов В.М. та ін. – Харків: Фоліо, 2001. – С.71-80.
37. Курило В. О. Загальна та медична психологія: навч. посіб. / В. О. Курило. - Запоріжжя: ЗДМУ, 2017. - 358 с.
38. Медицина невідкладних станів: Швидка і невідкладна медична допомога: Підручник / За ред. І.С. Зозулі. Розділ: Невідкладна допомога в психіатрії. Кузнєцов В.М.— К.: В
39. Медична психологія: навчальний посібник у двох частинах. Частина 1. Загальні питання медичної психології /Т. С. Міщенко, М. В. Савіна, Д. В. Штриголь. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. – 112 с.
40. Надання допомоги лікарями загальної практики психічно хворим. Козідубова В.М., Долуда С.М., Баричева Е.М., Брагін Р.Б., Гончаров В.Є., Шейніна Т.Л., Гурницький О.В. Навчально-методичний посібник Харків: ФОП Шейніна О.В., 2014 р. 244 С.
41. Психіатрія та наркологія : підручник / О. К. Напресенко, І. Й. Венгер, В. Г. Чайковський та ін. ; за ред. О. К. Напресенка. — 3-тє вид., переробл. та допов. — Київ : ВСВ «Медицина», 2023. — 584 с.
42. Наркологія [Підручник] / В.Л. Гавенко, Г.О. Самардакова, І.А.Григорова та інші.; за ред. В.Л. Гавенка, В.С Бітенського. – Х.: Регіон-інформ, 2003. – 244 с.
43. Пілягіна Г.Я. Аутодеструктивного потенціал в ретроспективному аналізі і прогнозі динаміки саморазрушуючого поведінки // Психічне здоров'я.- 2017.- № 1 (50) .- С. 44 – 55
44. Пілягіна Г.Я. Системна структурно-динамічна модель діагностики саморуйнівної поведінки // в кн .: Сучасні проблеми суїцидології (за ред. П.В. Волошина, Н.О. Маруті) Харків, Видавець Строков Д.В. 2017 С.152 - 183с.
45. Пінчук І. Я. Аналіз систем охорони психічного здоров'я країн – членів Європейського Союзу та України / І. Я. Пінчук, Н. М. Степанова, О. В. Колодежний, І. Ф. Здорик // Архів психіатрії. - 2016. - Т. 22, № 2. - С. 28-39
46. Пінчук І. Я. Сучасний стан психологічного забезпечення населення України/ І. Я. Пінчук, Ю. В. Ячнік // Архів психіатрії. - 2016. - Т. 22, № 1. - С. 28-34.
47. Психіатрія і наркологія : підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін. ; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. 2-ге вид., переробл. і допов. К. : ВСВ "Медицина", 2015. 512 с.
48. Психіатрія. Збірник тестових завдань. Навчально-методичний посібник. Г.Я. Пілягіна, Т.О. Гончар, А.Г. Бондарчук, О.В. Зубатюк, Ю.Я. Челядин. <https://drive.google.com/file/d/0B5eFD4XXvyN8ekI4UI9BTVFaeU0/view>.
49. Психіатрія/ під ред. В.М.Козідубової, В.М. Кузнєцова, В.А. Вербенко, Л.М. Юр'євої, О.О. Фільца, І.О. Бабюка.. – Харків: Оберіг, 2013 р. 1164 с.
50. Рум'янцев Ю. В., Сиропятов О. Г., Осьодло Г. В. та ін. Психіатрія особливого періоду: навчальний посібник /; Військово-медичний департамент МО України, Українська військово-медична академія. 2-е вид. пер. і доповнене. Київ : "МП Леся", 2015. 226 с.
51. Гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації : Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.07.2024 № 1265. URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/1265_19072024_ukpmd_ptsr_dod.pdf
52. Депресія (легкий, помірний, тяжкий депресивні епізоди без соматичного синдрому або з соматичним синдромом, рекурентний депресивний розлад, дистимія) : Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.12.2014 № 1003. URL: http://www.dec.gov.ua/mtd/reestr_r.html
53. Розлади аутистичного спектра (розлади загального розвитку) : Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої)

медичної допомоги та медичної реабілітації. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 15.06.2015 № 341.URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2015_341_ukpmd_autism.pdf

54. Епілепсії у дорослих : Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. ГСТ2014-276-1у. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.04.2014 № 276. URL:https://www.dec.gov.ua/wpcontent/uploads/2019/11/2014_276_ukpmd_epilepsiya_dorosli.pdf
55. Епілепсії у дітей : Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги. ГСТ2014-276-2у. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.04.2014 № 276. URL: http://www.dec.gov.ua/mtd/reestr_r.html
56. Чугунов В. В. Психотерапевтичний діагноз. Харків : Наука, 2014 / 2015. 536 с.
57. Штриголь Д.В., Вовк В.І. Загальна психопатологія: практикум – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2020. – 68 с.

Допоміжна література:

1. Educating medical and nursing students to provide mental health, neurological and substance use care: a practical guide for pre-service education. Geneva: World Health Organization; 2025. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/380914/9789240104129-eng.pdf?sequence=1>
2. Foundational helping skills training manual: a competency-based approach for training helpers to support adults. Geneva: World Health Organization and the United Nations Children's Fund (UNICEF), 2025. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/381678/9789240105935-eng.pdf?sequence=1>
3. International Alert, Global Initiative on Psychiatry – Tbilisi, London School of Hygiene and Tropical Medicine (2017). HIDDEN BURDENS OF CONFLICT. Issues of mental health and access to services among internally displaced persons in Ukraine. Available at: <http://reliefweb.int/report/ukraine/hidden-burdens-conflict-issues-mental-health-and-access-services-among-internally>
4. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. (2025). Управління проблемами плюс, груповий курс (Груповий курс УП+): групова психологічна допомога дорослим у стані дистресу в громадах, що зазнають впливу несприятливих обставин (узагальнена версія 1.0 для апробації в польових умовах).. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/381203>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
5. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. (2022). Всесвітня організація охорони здоров'я. Самодопомога Плюс: Груповий курс управління стресом для дорослих. Узагальнена версія 1.0 для апробації в польових умовах, 2021 р. Серія психологічних втручань низької інтенсивності, № 5. Всесвітня організація охорони здоров'я. Європейське регіональне бюро. <https://iris.who.int/handle/10665/362780>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
6. Всесвітня організація охорони здоров'я. (2025). Групова інтерперсональна терапія депресії (узагальнена версія 1.0 для апробації в польових умовах ВООЗ). Європейське регіональне бюро ВООЗ. <https://iris.who.int/handle/10665/381670>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO
7. Дамм Г., Марута Н. А., Кожина А. М., Мангубі В. А. Феноменологія і психотерапія в психіатрії. Харків: ФОП Тімашов В. І., 2016. 290 с.
8. Єрмолаєва М. В.. Психологія розвитку: Методичний посібник для студентів заочної та дистанційної форм навчання, 2003 // режим доступу: <http://medbib.in.ua/psihologiya-razvitiya-metodicheskoe-posobie.html>.
9. Клінічна суїцидологія (за ред.. Л.М. Юр'євої, Н.О. Марути, І.В. Лінського). -Харків, Видавець Строков Д.В., 2020. – 302 с.

10. Когнітивні та емоційні порушення внаслідок соматичних захворювань у осіб працездатного віку / Кожина, Г.М., Григорова І.А., Коростій В.І. та інші. - Харків: Раритети України, 2011. - 80 с.
11. Кулініченко В. Л. Протидія насильству в сім'ї : навчальний посібник для лікарів-інтернів, аспірантів, магістрів... циклів підвищення кваліфікації закладів (факультетів) післядипломної освіти / В. Л. Кулініченко, В. Д. Мішалов, О. Г. Карагодіна ; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П.Л. Шупика. - Київ : Євченко О.О., 2014. - 106 с. : табл., іл.
12. Медична психологія: в 2 х томах. Загальна медична психологія (ред. Г.Я. Пилягіна) Вінниця: Нова книга, 2020. – Т.1. – 288 с.
13. Медична психологія: в 2 х томах. Загальна медична психологія (ред. Г.Я. Пилягіна) Вінниця: Нова книга, 2020. – Т.2. – 496 с.
14. Москаленко В.Ф., Горбань Є.М., Табачников С.І. Роль і місце соціальної психіатрії у сучасному суспільстві // Український вісник психоневрології. — 2002. — Т. 10, вип. 1. — С. 9–12.
15. Органічні психічні розлади внаслідок соматичних захворювань: когнітивні та емоційні порушення. /Г.М.Кожина Григорова І.А., Коростій В.І. та інші. - Харків: Раритети України, 2012. – 120 с.
16. Принципи діагностики, лікування та експертизи психічних розладів при енцефалітах /Козідубова В.М., Долуда С.М., Баричева Е.М. , Брагін Р.Б., Гончаров В.Є., Шейніна Т.Л., Гурницький О.В. Навчальний посібник Харків: ХМАПО, 2015 р. 24 С.
17. Психіатрія особливого періоду : навчальний посібник / Ю. В. Рум'янцев, О. Г. Сиропятов, Г. В. Осьодло [та ін.]; Військово-медичний департамент МО України, Українська військово-медична академія. – 2-е вид. перероблене і доповнене. – Київ : "МП Леся", 2015. – 226 с.
18. Словник – довідник психіатричних термінів [Навчальний посібник] / Г.М.Кожина , Самардакова Г.О., Коростій В.І. та інші. - ФОП Шейніна Є.В., 2012. - 176 с. Соціально-стресові розлади (клініка, діагностика, профілактика) (за ред. П.В. Волошина, Н.О. Марути). - Харків, Видавець Строков Д.В., 2016. – 335 с.
19. Сучасні проблеми суїцидології (за ред. П.В. Волошина, Н.О. Марути) Харків, Видавець Строков Д.В., 2017 – 288с.
20. Табачников С. І. Соціально-демографічна та клініко-психопатологічна характеристика вживання психоактивних речовин, коморбідного з посттравматичним стресовим розладом, в учасників бойових дій антитерористичної операції в Україні / С. І. Табачников, О. С. Осуховська, Є. М. Харченко, О. В. Кіосєва, Я. В. Орловська, Т. В. Синіцька, А. М. Чепурна // Архів психіатрії. - 2015. - Т. 21, № 3-4. - С. 3-6
21. Тести з психіатрії / Кузнецов В.М., Коротоножкін В.Г., Олійник А.В., Насінник О.А., Уралова Л.Т., Бондарчук А.Г., Костюченко С.І., Белов О.Б., Шейко М.В. К., 2009. — 234 с.
22. Фільц О.О. Кирилюк С.С., митрополит Димитрій (Рудюк). «Клінічне душпастирство: poradnik з діагностики у психіатрії» для капеланів у закладах охорони здоров'я (303). <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.20022.11846>.
23. Шпитальна психіатрія : клінічне керівництво / за ред. В. М. Кузнецова. — Київ : «Здоров'я», 2024. — 320 с.

Інформаційні ресурси:

1. American Journal of Psychiatry. - URL: <https://ajp.psychiatryonline.org>
2. European Psychiatric Association. - URL: <http://www.europsyche.org>
3. <https://guidelines.moz.gov.ua/login?next=%2Fdocuments>.
<https://new.meduniv.lviv.ua/kafedry/kafedra-psyhiatriyi-i-psyhoterapiyi-fpdo>— Residents & Medical Students // American Psychiatric Association. - URL: <https://www.psychiatry.org/>
4. The American Psychiatric Association (APA). - URL: <https://psychiatryonline.org/guidelines>
5. The American Psychiatric Association Practice Guideline // American Psychiatric Association. - URL: <https://psychiatryonline.org/guidelines>
6. Архів психіатрії : [офіц. сайт] / ДУ "Науково-дослідний інститут психіатрії Міністерства охорони здоров'я України". - URL: <http://ndips.org/arxiv.html>

7. Медицинская психология: ежеквартальный научный медицинский журнал. - URL: <http://www.mps.kh.ua/>
8. Новини української психіатрії. - URL: <http://www.psychiatry.ua/ukr/>
9. Психіатрія, неврологія та медична психологія. – URL : <https://periodicals.karazin.ua/pnmp>
10. Психологічне консультування і психотерапія. – URL : <https://periodicals.karazin.ua/psychotherapy>
11. Офіційна сторінка кафедри психіатрії і психотерапії факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; містить посилання на матеріали лекцій, практичних, семінарських занять та самостійної роботи. <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=N-2dpOwAAAAJ>
12. Український вісник психоневрології : науково-практичний медичний журнал. - URL: <http://uvnnpn.com.ua/arkhiv-nomeriv/>

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
АНОТАЦІЯ.....	10
ОПИС ПРОГРАМИ.....	10
НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН.....	16
ЗМІСТ ПРОГРАМИ.....	17
КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИКА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ	21
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	22
ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	22
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ	23
ЗМІСТ	28